

Zarota abstraktne rase duha

SAŠO FURLAN

Pred dobrim letom je eskalacija konflikta med Hamasom in izraelsko vojsko privedla do vnovičnega vojaškega spopada, v katerem je umrlo 2.200 Palestincev, od tega več kot 1.400 civilistov. Agresija Izraelskih obrambnih sil v Gazi je povsod po svetu spodbudila ostre in jezne, čustveno nabite odzive. Na eni strani je šlo za utemeljene obsodbe izraelske vlade in vojske zaradi dolgoletnega militantnega ekspanzionizma na palestinskem ozemlju in izrazito rasističnih politik do tamkajšnjih muslimanov in Arabcev. Toda po drugi strani smo bili priča tudi vse prej kot utemeljenim izbruhom sovraštva do Judov.

V Franciji in Nemčiji je tako prišlo do napadov na sinagoge in shodov, na katerih so protestniki vzlikali gesla »v podporo Palestincem«, kot so »Mort aux Juifs!« (»Smrt Židom!«) ali »Hamas Hamas, Juden ins Gas!« (»Hamas, Hamas, Jude v plinske celice!«). Hkrati so se v javnosti začele pospešeno širiti sicer že prej razširjene govorice, ki jih bomo poimenovali »govorice o Izraelcih«. V marsičem namreč spominjajo na besedičenje, ki ga je Adorno imenoval »govorica o Židih« (»Antisemitizem so govorice o Židih«, v *Minima Moralia: refleksije iz poškodovanega življenja*, Ljubljana, 2007). »Govorice o Izraelcih« Izraela ne obravnavajo kot dejansko obstoječe države, ki je vpeta v politične in vojaške konflikte z drugimi državami, temveč kot nekakšno Državo, ki poseduje izjemno, skrivnostno moč. Izrael v spregi z ZDA domnevno kroji usodo celotnega Bližnjega vzhoda, nemara kar vsega sveta. Tudi razvpiti »izraelski lobi« ni le ena interesna skupina izmed mnogih, marveč zvičajna svetovna sila, katere *modus operandi* je mednarodna zarota. Izrael ni obravnavan kot konvencionalna moderna družba, razcepljena na državo in civilno družbo: v Izraelu se država in civilna družba zlijeta v eno, zaradi česar je za sporna dejanja izraelske vlade avtomatično kriv vsak Žid. Konspirativni diskurz o Izraelu, ki je razširjen tako v Evropi kot na Bližnjem vzhodu, in to ne le na desnici, marveč tudi na levi, je podoben antisemitskemu diskurzu, ki se je v zgodnjem 20. stoletju razširil v Nemčiji. Razlika je v tem, da so tedaj namesto o svetovni nadvladi Izraela in ZDA govorili o svetovni nadvladi židovskega in britanskega velekapitala.

Novi antisemitizem in levica

Dobršen del evropske levice je bil v zadnjih desetletjih v svojih odzivih na manifestne izraze antisemitizma v zadregi, zlasti kadar je bil antisemitizem zavrt v levičarsko retoriko kritike izraelskega imperializma. Marsikdo je bil zato ob antisemitskih izpadih pripravljen zamižati na eno oko. Naj navedemo izjavo italijanskega sindikalnega vodje Giancarla Desideratija, ki je v času vojne v

Gazi (2008–2009) na obtožbe o antisemitizmu v lastnih sindikatih odgovoril: »Petdeset let nas je skrbelo za Žide, ker so pretrpeli holokavst. Sedaj je čas, da nas skrbi za Palestince, ki so današnji Židje.« (Frank Furedi, *After Gaza: What's behind 21st Century Anti-Semitism?*, 2009) V podobnem slogu je porast antisemitizma na Bližnjem vzhodu večkrat dojet kot pojav, ki je morda nezaželen, a vendar »razumljiv« in »upravičen« odziv na represivno politiko Izraela.

Mnogi problem antisemitizma pometajo pod preprogo s ponavljanjem, da antisionizma ne smemo enačiti z antisemitizmom. Seveda nočemo trditi, da so kritike Izraela same po sebi antisemitske. Vsekakor je mogoče in tudi potrebno formulirati ostro kritiko politike izraelske države; takšne kritike, torej, ki po svoji obliki ni antisemitska. Navsezadnje takšne kritike ves čas obstajajo in so verjetno v večini. Prav tako je na mestu kritika vodilnih izraelskih politikov, ki upravičene kritike politike Izraela na Bližnjem vzhodu pogosto diskreditirajo z obtožbami antisemitizma. Enačenje vsakršne kritike Izraela z antisemitizmom je način, kako se izraelske oblasti otepajo očitkov, in temelji na enaki redukciji kot omenjene »govorice o Izraelu«: na redukciji Judov na izraelsko državo. Nazadnje pa lahko zvajanje vsakršne kritike Izraela na antisemitizem vodi do konspirativne politike sumničenja, ki je značilna tudi za sam antisemitizem: pogled, ki za vsako kritiko Izraela najde prikriti antisemitizem, je soroden zarotniškemu pogledu, ki za vsakim dejanjem Žida vidi skrite pritlehne motive. Tako kot bi bilo absurdno vsako kritiko Obamove administracije enačiti s prikritim rasizmom proti Afroameričanom, je nesmiselno vsako kritiko Netanjahujeve vlade enačiti z antisemitizmom.

A nič od naštetega ne opravičuje ignoriranja manifestnih izrazov antisemitizma, ki so v porastu v Evropi: tako v njenem središču, denimo v Franciji, kjer po raziskavi, opravljeni leta 2002, 42 odstotkov Francozov verjame, da imajo Židje prevelik vpliv v poslovnem svetu, 46 % pa jih meni, da Židje preveč govorijo o Holokavstu (*Anti-Defamation League, European Attitudes Toward Jews: A Five Country Survey*, 2002), kot tudi na njenem obrobju, denimo na Madžarskem, kjer je na zadnjih volitvah antisemitska stranka Jobbik dobila več kot 20 % glasov. Zaskrbljujoče je tudi stanje na Bližnjem vzhodu. Zanikanje holokavsta je bilo v Siriji in Iranu povzdignjeno na raven uradnega stališča vlade. V Egiptu pa do nedavnega ni bilo nenavadno, če so »ugledni zgodovinarji« *Protokol sionskih starešin* uporabljali kot legitimen zgodovinski vir ali če so se na najbolj gledanih televizijskih programih pojavljale srednjeveške zgodbe o Židih, ki naj bi morili nežidovske otroke in njihovo kri uporabljati pri daritvenih obredih. Porast antisemitizma v arabskem svetu bi

Židje so pogosto prikazani kot vsemogočna in vseprisotna bitja. Pri ostalih oblikah rasizma »nižja rasa« nastopa kot konkretna grožnja, medtem ko v antisemitizmu Židje predstavljajo abstraktno, univerzalno in vseprisotno grožnjo.

bilo nespametno obravnavati kot razumljiv ali upravičen odziv na represijo izraelske države nad arabskimi narodi. Po tej logiki lahko tudi nacistični antisemitizem v medvojnem obdobju označimo za »razumljiv« in »upravičen« odziv Nemcev na ponižanje, ki so ga bili deležni s strani vodilnih evropskih narodov, ki so jih porazili v prvi svetovni vojni, jim z versajsko pogodbo odvzeli velik del ozemlja in jih povrh vsega prisili v plačevanje astronomskih vojnih reparacij. Varovati se moramo tako pred tem, da bi se v imenu grožnje antisemitizma odrekli kritiki rasističnih politik izraelske države – to bi pomenilo, da je dobro pasivno ali celo aktivno sprejeti »manj slabši« ali »še sprejemljivi« rasizem nad Arabci in muslimani, da bi preprečili »slabši« ali »nesprejemljivi« rasizem nad Judi – kot tudi obratno, pred tem, da bi se zaradi rasističnih politik izraelske države odrekli kritiki antisemitizma ali pa ga poskušali upravičiti kot legitimen odziv nanje.

Bogomorilci in oderuhi

V luči zarotniškega diskurza o Izraelu je na mestu ponoven razmislek o antisemitizmu. Za kaj pravzaprav gre pri modernem antisemitizmu? Sovraštvo do Judov nikakor ni nov pojav. V evropskih deželah se je močno razširilo v srednjem veku. Jude so od 11. stoletja dalje začeli preganjati zaradi dveh osnovnih razlogov. Prvič, v času križarskih vojn, ki so se začele leta 1096, se je zaostrilo cerkveno sovraštvo do Judov. Uveljavilo se je prepričanje, da je treba Jude, ki so »ubili Jezusa«, neusmiljeno pobijati enako kakor muslimane, ki so zasedli »Sveto deželo« (Michael Heinrich, *Kritika politične ekonomije: Uvod*, Ljubljana, 2013). V obdobju križarskih pohodov je tako pogosto prihajalo do pogromov nad Judi. V Evropi, kjer ni bilo muslimanov, so Judje postali prvi grešni kozel za katastrofe, kot so vojne, lakote in epidemije. Hkrati se je razvila obsesija o judovski nečistosti: Judje so bili najpogosteje obtoženi obrednih umorov ali oskrunjenja hostij. In drugič, Jude so začeli povezovati z osvojenimi podobo oderuhov. V 12. stoletju je zaradi razmaha trgovine po eni strani prišlo do skokovite rasti obtoka denarja in kredita. Katoliška cerkev se je na to odzvala z vse ostrejšim sankcioniranjem posojanja za obresti. Oderuštvo, ki je nemalokrat obsojeno že v Bibliji, je bilo v srednjem veku strogo zaničevano: vsi veliki očetje sholastike, od svetega Bonaventure do Tomaža Akvinskega so ga imeli za smrtni greh. Dante je, povsem v duhu svojega časa, v *Božanski komediji* oderuhe postavil v tretji pas sedmega

kroga pekla, na slabše mesto od sodomitov. Od 12. do 14. stoletja so se zvrstili tudi številni koncili – od drugega lateranskega (1139) do vienskega (1331) – ki so s strogo zakonodajo proti obrestim prizadevali iztrebiti hudičevo seme oderuštva. Odločilna je bila odločitev Cerkev, da istočasno Judom prepove opravljanje številnih produkcijskih dejavnosti (četrti lateranski koncil leta 1215). Judom v Evropi so tako kot možni vir zaslužka pogosto preostale le zavržene in »protinaravne« dejavnosti, kot sta posojanje denarja in trgovina. Kot posledica gospodarskega razmaha se je sicer od 12. stoletja dalje s posojanjem denarja ukvarjalo tudi vedno več kristjanov. Toda prav Jude je bilo najlažje poistovetiti z uničevalno močjo denarja in obresti, saj so bili zaradi bivanja v getih, vsiljenih predpisov o oblačilih in nesodelovanja pri krščanskih obredih izpostavljeni kot »tuja skupina«.

Židovska antirasa

V modernem antisemitizmu, ki se uveljavi v drugi polovici 19. stoletja vzporedno z vzponom kapitalizma, religiozni moment nima več osrednjega pomena. Še vedno pa je bistveno enačenje Žida s podobo grabežljivega in parazitskega oderuha, ki se žene le za denarjem. Toda, kot je izpostavil Michael Heinrich, dobi podoba oderuha v spremenjenih okoliščinah moderne meščanske družbe drugačen pomen. V fevdalizmu sta imela trgovski in obrestonosni kapital obrobno vlogo. Grožnja denarja in obresti se je zato kazala kot nevarnost, ki se nahaja na robovih fevdalne družbe. Z vzponom kapitalizma pa trgovina, maksimiranje dobička in obrestonosna dejavnost postanejo osrednji principi, ki usmerjajo organizacijo družbe. Moderni antisemitizem podoba Žida priklene na konstitutivne principe meščanske družbe in se s tem bistveno razlikuje od antisemitizma v predmeščanskih družbah. V srednjeveškem antisemitizmu so Židje predstavljali tujo skupino, ki je bila locirana na margini in je od zunaj razjedala temelje krščanske fevdalne družbe. V modernem antisemitizmu pa se »osrednja načela konstitucije lastne družbe projicirajo 'navzven' na 'tujo' skupino.« (Michael Heinrich, *Kritika politične ekonomije*, str. 206).

Moishe Postone je opozoril, da se moderni antisemitizem bistveno razlikuje od konvencionalnih oblik rasizma. Ena od razlikovalnih značilnosti antisemitizma je v tem, da Židom pripisuje neizmerno moč (Postone, *Anti-Semitism and National Socialism: Notes on the German Reaction to 'Holocaust'*, 2013). Rasizem je običajno usmerjen proti določeni rasi – pa naj bo ta definirana biološko ali kulturno –, ki je obravnavana kot inferiorna. Predmet antisemitizma pa na nek način nastopa kot superioren. Židje so namreč najpogosteje prikazani kot vsemogočna in vseprisotna bitja, ki nadzorujejo celotno državo in gospodarstvo, nadzorujejo tisk in so nadpovprečno inteligentni. Pri ostalih oblikah rasizma zato »nižja rasa« nastopa kot konkretna grožnja, medtem ko v antisemitizmu Židje predstavljajo abstraktno, univerzalno in vseprisotno grožnjo. Rečeno s Heideggerjem: »Svetovno Židovstvo [...] je vsepovsod neoprijemljivo (*unfaßbar*) in se mu kljub vsemu izkazovanju moči ni treba nikjer udeleževati vojnih izvajanj, medtem ko nam preostane

le žrtvovanje najboljše krvi naših najboljših ljudi.« (Martin Heidegger, *Gesamtausgabe 96, Überlegungen XII-XV (Schwarzen Hefte 1939–1941)*, Klostermann, Frankfurt am Main 2014, str. 261–262; prevedel S. F.).

Moderni antisemitizem Židov ne pojmuje enostavno kot ene rase med drugimi, temveč kot monstrozne razkrojevalce sleherne rasno opredeljene družbe. Adorno in Horkheimer sta zapisala, da za antisemita »Judje niso manjšina, temveč protirasa, negativni princip kot tak« (Max Horkheimer in Theodor Adorno, *Dialektika razsvetljenstva: Filozofski fragmenti*, Ljubljana, 2002, str. 181). Antisemitizem vsebuje številne momente, ki so bili v prevladujočih rasnih ideologijah kolonialne dobe odsotni. Ugledni evropski liberalni misleci, kot je John Stuart Mill, so rasno zatiranje praviloma opravičevali z domnevno zaostalostjo in nedoletnostjo »nižjih ras«: ker te niso bile sposobne upravljati svojih dežel, so jim morale zahodne velesile priskočiti na pomoč s kolonizacijo. Pri antisemitizmu pa Židje nastopijo kot velesila, ki je sposobna upravljati in uničiti ves svet. V rasističnem diskurzu je bil status avtonomnega subjekta rezerviran izključno za bele moške meščane, medtem ko so bili pripadniki drugih ras reducirani na objekte – najskrajnejša oblika takšne redukcije je bila v praksi udejanjena z blagovnim suženjstvom (*chattel slavery*), ki je bilo v 19. stoletju razširjeno na jugu ZDA in v nekaterih evropskih kolonijah. Antisemitizem pa, nasprotno, ravno Žide obravnava kot edini dejanski subjekt – Židje so tisti, ki na skrivaj odločajo o usodi človeštva, medtem ko so vse druge »rase« reducirane na objekt, na surovi material njihove manipulacije. Ta logika je prikazana na nacističnih propagandnih plakatih, ki tako voditelje kapitalističnega Zahoda kot socialističnega Vzhoda prikazujejo kot lutke, ki visijo na nitih, katere vlečejo Židje. V rasističnem diskurzu je dokaz za manjvrednost določene rase navadno njena neukrotljiva posebnost, zaradi katere se upira umestitvi v register občosti. Problematičnost pripadnikov »manjvredne rase« izhaja iz njihove nazadnjaške pogreznjenosti v partikularno življenjsko substanco, kar jim onemogoča, da bi postali zgledni moderni individuumi. V antisemitizmu pa se Žid pojavlja v docela modernih podobah »izkoreninjenega« človeka, med katerimi prevladujejo liki intelektualca, pravnika, bankirja, trgovca in proletarca oziroma boljševika. Te raznolike podobe Žida v antisemitskem diskurzu družijo pripadnost registru občosti, ki grozi, da bo izničil sleherno posebnost.

Žid - sovražnik konkretnosti in razkrojevalec organske družbe

Začnimo s podobo Žida-intelektualca. Ta je zavezan sferi razuma, kjer je, kantovsko rečeno, čutno raznoterje subsumirano pod red običajnih pojmov. Njegova dejavnost se zato kaže kot nasilno zanikanje množstva v imenu enotnosti ali kot negacija posebnega v imenu občosti. Intelektualna dejavnost se sicer že zaradi svoje distance od praktične dejavnosti kaže kot nekaj ponarejenega, kot gola »abstraktna« misel, ki je brezbrizna do »konkretnega« življenja. Antisemiti zato pogosto zvenijo kakor Mefisto iz Goethejevega *Fausta*:

»Teorija je siva, zeleno in cvetoče pa je drevo življenja.« Značilni primer je slavni nacistični fizik Johannes Stark, ki je v imenu eksperimentalne in empiristične »arijske pragmatične fizike« udrihal po »židovski dogmatični fiziki«, na primer Einsteinovi teoriji relativnosti, češ da se slednja giblje izključno v vzvišenem, od sveta odtegnjenem polju abstraktnih formulacij. Skratka, od konkretnega sveta odmaknjeni Žid-intelektualec v očeh antisemita zlahka postane predmet zavisti, saj je videti »kot da misli, česar si drugi ne privoščijo, in ne preliwa potu naporov in telesne moči« (Horkheimer in Adorno, *Dialektika razsvetljenstva*, str. 185).

Naslednja podoba Žida je pravnik, na primer bohoten in prekanjen odvetnik, ki prav tako deluje v sferi, ki se z vidika vsakdanjega življenja konkretnih posameznikov ali skupin kaže kot najbolj izumetničena in tuja. Pravo je namreč mehanizem agresivne nivelizacije, ki z vzpostavitev reda abstraktnih in enakih posameznikov zanika njihove kulturne in rasne razlike. Po Benjaminu fašizem ne trpi niti formalne enakosti in abstraktne pravice: »Svojo rešitev vidi v tem, da pusti množici njen izraz (nikakor pa ne njenih pravic).« (Walter Benjamin, »Umetnina v času, ko jo je mogoče tehnično reproducirati« v: *Izbrani spisi*, Ljubljana 1998, str. 175.) Tudi zato se je nacizem lahko uveljavil le s suspenzom konvencionalnega pravnega reda in razglasitvijo izrednega stanja. Avtentični izraz množstva je bil pogojen z eliminacijo abstraktne in neživljenjske »židovske« forme prava.

Najpogosteje pa je Žid enačen s podobo trgovca ali bankirja, ki nastopa v sferi cirkulacije denarja, torej v sferi, ki se kaže kot karseda oddaljena od trdega in marljivega dela v sferi produkcije. Status Žida je v antisemitizmu analogen statusu denarja. Denar deluje kot običajni ekvivalent, ki raznovrstnim blagom daje telo za njihov enotni izraz. V nasprotju z barvito zbirko blag kot kvalitativno specifičnih uporabnih vrednosti je denar podoba enakovrstne menjalne vrednosti. Kot »materialni obstoj abstraktnega bogastva« (Karl Marx, *H kritiki politične ekonomije*) uteleša kvalitativno homogeno dimenzijo blagovnega sveta. »Kakor so v denarju izbrisane vse kvalitativne razlike med blagi, denar kot radikalni *leveler* [izenačevalec] briše vse razlike.« (Karl Marx, *Kapital. Prvi zvezek*, Ljubljana 2012, str. 104) Toda denar ni preprosto reprezentacija občosti, ki bi bila zoperstavljen sferi posebnega, temveč občost, ki je upredmetena v posebnem: denar je v posebnem blagu utelešena občost vseh blag. Ta obskurni značaj denarja Marx opiše s slikovitim primerom: »Tako je, kot da bi poleg in razen levov, tigrov, zajcev in vseh drugih dejanskih živali [...] eksistirala tudi še Žival (*das Tier*), individualna inkarnacija vsega živalskega kraljestva.« (Karl Marx, *Kapital, Prva knjiga, v: Časopis za kritiko znanosti*, št. 13–14, IV. letnik, Ljubljana 1976, str. 191–192).

Prav takšen paradoksen status ima v antisemitski ideologiji figura Žida. Tudi Žid v svoji posebnosti nastopa kot utelešenje izkoreninjene sfere občosti. Njegova toksičnost je ekvivalentna toksičnosti denarja: tako kot denar ni le eno blago med drugimi, temveč »Blago«, v katerem se izničijo kvalitativne specifike vseh ostalih blag, tudi Židje niso zgolj ena skupnost med drugimi, temveč

»Skupnost«, tj. univerzalna skupnost, v kateri se izniči sleherna posebnost. Ker jim je, kakor denarju, dodeljen paradoksen status skupine, ki v svoji posebnosti uteleša občost, lahko Židje hkrati predstavljajo tako grozečo podobo izkoreninjene abstraktne občosti, kakor tudi zlovesčjo podobo neukrotljive posebnosti.

Antisemitizem namreč Žida po eni strani prikazuje kot mobilnega kozmopolita, kot izmuzljivo figuro *des ewige Juden*, v kateri je zgoščen negativni princip abstraktne antirase. Glede tega je zgovorna naslednja Hitlerjeva izjava: »Termin židovska rasa uporabljamo le iz navade, saj v dejanskosti in iz genetskega vidika ne obstaja nič takega, kot je židovska rasa [...] Židovska rasa je v prvi vrsti abstraktna rasa duha.« (navedeno po David Patterson, *Anti-Semitism and its Metaphysical Origins*, Cambridge, 2015, str. 148; prevedel S. F.) Po drugi strani pa antisemitizem Žida opisuje kot povsem vpetega v njegov nepredirni življenjski okoliš. Židje zato, paradokсно, zastopajo »antiraso«, ki razkraja vsakršno posebnost in zabrisuje razlike med rasami, in so hkrati prikazani kot »rasa«, ki je najtrdnje zavezana svoji partikularni tradiciji in izročilu. Vsebinska tega izročila je ravno destruktivna naravnost do ostalih, resničnih ras, ki se odraža v tajnih in perverzih obredih: od tod se napajajo fantazme o umazanem Židu, ki zvesto opravlja pritlehne rituale, kot so obredni umori krščanskih otrok.

V antisemitizmu je torej Žid toksičen predvsem zato, ker v svoji neukrotljivi posebnosti uteleša odtujeni register občosti moderne družbe. Ta občost posebno grozečo podobo dobi v »parazitskem« trgovskem ali finančnem kapitalu, ki stoji nasproti industrijskemu kapitalu. Antisemitizem se napaja iz naivnega moralističnega razločevanja med zdravim in prizemljenim produktivnim jedrom kapitalizma na eni strani ter neproduktivnim, malignim ali spekulativnim kapitalom na drugi. Maligno plat kapitala poistoveti z židovstvom. Podoba Žida se tako zlije s podobo brezobzirnega špekulanta, ki pogublja poštene, prizadevne arijske podjetnike in delavce.

Antisemitizem je zaradi tega kvaziantikapitalističnega momenta pogosto označen za ideologijo, ki je blizu marksizmu. Vendar takšne vzporednice med antisemitskim diskurzom o Židih in marksističnim diskurzom o kapitalističnem razredu spregledajo, da je prvi naperjen proti družbeni skupini, ki ji je pripisano sprieno bistvo, medtem ko pri marksizmu ne gre za demonizacijo kapitalističnega razreda kot takega, temveč za kritiko družbe, ki se strukturno cepi na razrede. Do občasnega prepletanja med antisemitskim in vulgarnim marksističnim diskurzom je prihajalo le, ko je ortodokšno marksistični žargon nekaterih socialističnih gibanj pričel personificirati sovražnika: kapitalistični razred je bil tako hipostaziran v zlovesčjo družbeno skupino, ki se je zavestno zarotila proti delavnemu ljudstvu. Takšen »marksistični« diskurz, ki seveda nima ničesar skupnega z Marxom, je bil pogosto dovzeten za antisemitizem: tako na Zahodu, kjer je v weimarskem obdobju Ruth Fischer, voditeljica Nemške komunistične partije (KPD), delavske množice pozivala, naj židovske kapitaliste obesijo na mestne svetilke, kot na Vzhodu, v Sovjetski zvezi in Vzhod-

nem bloku, kjer se je, zlasti v povojnem obdobju pod Stalinom in Hruščovom, retorika o razrednih sovražnikih pogosto prepletala z antisemitskimi elementi. Na drugi strani pa ne smemo pozabiti, da so nacisti boljševedne vedno znova enačili z Židi: govorili so o »judoboljševizmu«, o komunističnem gibanju, ki ni nič drugega kot mednarodna židovska zarota. Nacisti so komunizem imeli za izrazito židovski pojav, saj je šlo za gibanje proletarcev vsega sveta, združenih v komunistično interancionalo. Pri tem so izkoriščali vidno vlogo Judov v vodstvu mnogih vzhodnoevropskih komunističnih gibanjih, vendar je bilo to enačenje globlje, strukturnega značaja: sam internacionalizem in subverzivnost sta bila tista, ki sta postala istovetna z židovstvom.

Ultimativna groza antisemita namreč ni preprosto delavski razred (na rodoljubnih in udomačenih delavcih ni nič »preteče židovskega«), temveč revolucionarni proletarijat. Ta namreč prične nastopati kot paradoksen »antirazred«. Kot pravi Marx, je proletarijat »razred občanske družbe, ki ni razred občanske družbe« ali »stan, ki je ukinitelj vseh stanov« (Karl Marx, »H kritiki Heglove pravne filozofije: Uvod«, v: Karl Marx in Friedrich Engels, *MEID I*, Ljubljana 1977, str. 207). Tudi proletarijat ima status neukrotljive posebnosti, ki uteleša monstrozno občost, status »Razreda«, ki naznanja razkroj vseh razredov. V pogledu antisemita se revolucionarni projekt kaže kot grožnja nivelizacije. Strah pred Židom-proletarcom je še ena različica odpora do uravnalovke, ki kljubuje viziji organsko stratificirane družbe, osnovane bodisi na rasnih razlikah, razrednih hierarhijah ali odnosih osebne dominacije.

Kljubovalnost teorij zarote

Moderna kapitalistična družba se od predhodnih družb razlikuje po specifičnem načinu družbene dominacije. Če so v predmodernih družbah prevladovala razmerja osebne odvisnosti, se v moderni družbi vzpostavijo neosebni družbeni mehanizmi, kot so pravna država, kapital in svetovni trg. Dominacija, ki izhaja iz teh mehanizmov, ne terja neposredne podreditve ene osebe drugi, temveč podreditev vseh posameznikov abstraktni in anonimni prisili. Rzsrediščena struktura abstraktnih form dominacije, ki so se pogosto sposobne reproducirati brez zavestnega načrtovanja, pa kar sama napeljuje k zarotniškemu govoru o prikriti nadvladi te ali one skupine. Zarotniški »govor o Židih« ponuja odgovor na resnično zagato težavnosti kljubovanja abstraktnim in neoprijemljivim mehanizmom dominacije. S poosebljenjem teh mehanizmov ponudi orientacijo, saj omogoči, da se sovražnik, ki se je vedno znova izmikal, prikaže kot nekdo, ki ga je mogoče zgrabiti za vrat. V primeru nacističnega antisemitizma je Žid nastopal kot personifikacija moči kapitalizma in nosil odgovornost za celo vrsto strukturnih pojavov, ki jih ta poraja: od razkrajajoče moči trgovine in finančnega kapitala, do vznika množičnega proletariata. Še danes je meso privilegirane skupine, ki stoji na čelu pričujočega svetovnega reda, pogosto rezervirano za Žide. »Govorice o Izraelcih« pričajo o vztrajnosti antisemitizma. Treba se je varovati pred tem, da bi jih imeli za benevolentno trivialnost. \